

KARŞILAŞTIRMALI BİR PERSPEKTİFLE KANADA, ENDONEZYA VE GÜNEY KORE OMBUDSMANLARI: YAPISAL-KURUMSAL VE İŞLEVSEL DEĞERLENDİRME

CANADA, INDONESIA AND SOUTH KOREA OMBUDSMANS WITH A COMPARATIVE PERSPECTIVE: THE EVALUATION OF STRUCTURAL-INSTITUTIONAL AND FUNCTIONAL

Yrd. Doç. Dr. Kadir Caner DOĞAN

Gümüşhane Üniversitesi, İ.İ.B.F., Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü,
kadircanerdogan@gumushane.edu.tr, Gümüşhane/Türkiye

ÖZ

Ombudsman, kamusal organlar karşısında vatandaşların mağdur olduğu konularda şikayetlerini kabul eden ve bunları belirli bir prosedür çerçevesinde sonuca ulaştıran bir kurumdur. Ombudsman, hızlı, kararlı ve objektif bir biçimde kamu yönetimini dışarıdan denetleyen bir mekanizmadır. Bu bakımdan toplumsal ve siyasal alanda güven bağlarının kurulmasında ve devletin meşruiyet kanallarının güçlendirilmesinde önemli rolü vardır. Günümüzde dünyanın tüm kıtalarında ve farklı devletlerinde uygulama alanı bulan bu idari kurum, temelde demokrasinin ve insan haklarının güçlendirilmesi için çaba harcamaktadır. Bu çalışmada, belirli karşılaştırma kriterlerine bağlı olarak Kanada, Endonezya ve Güney Kore’de uygulanmakta olan kamusal ombudsmanlık kurumları karşılaştırılmaktadır. Ombudsmanlar karşılaştırılırken kurumların yapısal-kurumsal ve işlevsel yönleri (kuruluş/tarihsel gelişim, görev, atanma, şikayet kabulü, çalışma yöntemi, çalışmanın sonuçlandırması ve etkinlik/yapıtırımı) üzerinde durulmaktadır. Bu bakımdan çalışmanın amacı, dünyanın farklı kıtalarından üç devletin/ülkenin ombudsmanlık kurumlarının karşılaştırılması ve aralarındaki farkların kriterler ile ortaya konmasına dayanmaktadır. Ayrıca bu çalışma ile ülkelerin demokrasi düzeyleri, kamu yönetimi kalitesi ve ombudsman arasında bir ilişki kurulması da planlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ombudsman, Karşılaştırma Kriterleri, Kanada, Endonezya, Güney Kore.

ABSTRACT

The Ombudsman is an institution that accepts complaints about the victims of citizens against public organs and delivers them in a specific procedure. The Ombudsman is a mechanism that externally controls public administration in a fast, decisive and objective manner. In this respect, it plays an important role in the establishment of social and political intellectual trust and in the strengthening of the legitimacy channels of the state. Today, this administrative institution which finds application in different states and all the continents of the world is basically endeavoring to strengthen democracy and human rights. This study compares the public ombudsman institutions that are being implemented in Canada, Indonesia and South Korea depending on certain comparison criteria. When ombudsmen are compared, the structural-institutional and functional aspects (establishment/historical development, task, appointment, acceptance of complaint, working method, conclusion of the work and efficiency/sanction) of institutions are emphasized. The purpose of the study in this respect is to compare the differences between the ombudsman institutions and the criteria of the three countries of the different continents of the world with the criteria. It is also planned to establish a relationship between countries' democratic levels, public management quality and the ombudsman.

Keywords: Ombudsman, Comparison Criteria, Canada, Indonesia, South Korea.

1. GİRİŞ

Ombudsman, temel olarak vatandaşlardan kamu yönetimleri aleyhine almış olduğu şikayetleri yasada öngörülen belirli kurallar bağlamında inceleyen, çözen ve sonuca ulaştıran kamusal nitelikli kurumdur. Bunlar, asıl olarak parlamentolar ile ilişkili olan demokrasi, hukuk devletini öngören ve idareyi dışarıdan denetleyen kurumlardır.

Dünyada 18. yüzyılda ilk olarak İsveç'te ortaya çıkmış ve II. Dünya Savaşı'nı izleyen on yıllarda hızla yayılımını artırarak, günümüzde hemen hemen tüm devletlerde farklı biçim ve içeriklerde uygulanmaktadır. Devletler/ülkeler arasındaki ombudsman uygulama farklılıkları, devletlerin siyasal kültürleri ve siyasal sistemleri ve diğer sosyo/kültürel faktörlere bağlı olarak farklılık göstermektedir. II. Dünya Savaşı'ndan sonra kurumun gelişme göstermesindeki temel etmenler ise aşırı büyüyen bürokrasi, demokrasi özlemleri ve hukuk devleti alanındaki ilerlemelerdir.

Bu çalışmada Amerika kıtasından Kanada ve Asya kıtasından da Endonezya ve Güney Kore devletleri ombudsmanları ele alınmıştır. Bu şekilde de dünyanın farklı coğrafyalarında bulunan ve farklı siyasi kültüre sahip ülkelerin ombudsman sistemleri açıklanmıştır. Bu devletlerde ombudsman sistemlerinin belirlenmesi, aynı zamanda ülkelerin demokrasi ve insan hakları seviyeleri hakkında bir takım ip uçları verebilmektedir. Yine ombudsmanların ülkelerdeki etkinlik kapasitesi kamu yönetiminin kalitesi hakkında değerlendirme yapmayı da sağlayabilmektedir.

Çalışmada devlet/ülke ombudsmanları belirli kriterler çerçevesinde karşılaştırılarak, birbirine benzeyen ve farklılık gösteren yönleri belirlenmiştir. Bu kriterler ile ombudsmanların yapısal-kurumsal ve işlevsel yönleri (kuruluş/tarihsel gelişim, görevler, atanma, şikayetlerin kabulü, çalışma yöntemi, çalışmanın sonuçlandırılması ve çalışmaların etkinlik/yaptırımı) üzerinde durulmuştur.

Çalışma ana iki bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümde ombudsman kavramı hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde de Kanada, Endonezya ve Güney Kore Ombudsmanları'nın karşılaştırılmasına dair açıklamalara yer verilmiştir. Sonuç bölümünde ise konu ile ilgili bir değerlendirme yapılarak çalışma sonlandırılmıştır.

2. OMBUDSMAN

Ombudsman kavramı, “ombuds” ve “man” kelimelerinin birleşmesinden oluşmaktadır. İsveç dilinde “ombuds” temsilci, “man” da kişi anlamına gelmektedir (Tonwe, 2013: 11). Böylelikle kavram, temsilci kişi, aracı gibi ifadelerle karşılanmaktadır (Özden, 2010: 24). Ombudsman kavramı, öz olarak kamusal organlar karşısında hak ihlaline uğradığını öne süren vatandaşların şikayetlerini alan, bunları belirli prosedür çerçevesinde inceleyen ve en sonunda da karar vererek sonuca ulaştıran bir kişi ya da ofis/kuruluş/kurum şeklinde tanımlanabilmektedir (Carlota, 1990: 13; Reuss ve Anderson, 1966: 44).

Uluslararası Barolar Birliği (International Bar Association-IBA)'nin aşağıdaki tanımı ombudsman hakkında geniş bir açıklama sunmaktadır (Efe ve Demirci, 2013: 51-52):

“Anayasa, yasama organı veya parlamento tarafından tayin edilen, başında yasama organı veya parlamentoya karşı sorumlu olan yüksek seviyeli bağımsız bir bürokratin olduğu, hükümet kuruluşları, yetkilileri ve çalışanları tarafından haksızlığa uğramış insanların şikâyetleri doğrultusunda veya kendi inisiyatifleriyle harekete geçen, araştırma yapma, disiplin uygulaması önerme ve rapor yayınlama hakkı olan bir ofistir.”

Ombudsman kurumu, şu temel özelliklere sahiptir (Hill, 1976: 12-13):

- ✓ Görev ve eylemlerinde bağımsızdır ve tarafsızdır,
- ✓ Parlamento adına hareket eder,
- ✓ İdareyi dışardan denetler,
- ✓ Kanunla görev ve sorumlulukları belirlenmiştir,
- ✓ Yaptırım yetkisi bulunmamaktadır,
- ✓ Medya ve kamuoyu ile ilişkilidir.

Buna göre ombudsman, asıl olarak Parlamento ile bağlantılıdır ve bu şekilde de siyasi ve demokratik meşruiyeti güçlü bir kurumdur. Ayrıca bir hak arama müessesesi ve insan haklarını koruyucu özelliğe sahiptir. Diğer yandan ombudsman, temel kamu yönetimi yolsuzlukları ve kötü yönetim uygulamalarına karşı vatandaşları siyasal iktidar karşısında korumaktadır. Almış olduğu kararlar tavsiye niteliğinde olsa da kamuoyu aracılığı ile inceleme yaptığı konuda geniş kesimlerin dikkatini çekebilmektedir.

Tarihsel süreçte ise ombudsman, ilk olarak 18. yüzyılda İsveç'te ortaya çıkmıştır (Sheppard, 1964: 293). Dolayısıyla bu kurum, İskandinav coğrafyasında doğmuştur (Reif, 2004: 5). Daha sonrasında yaklaşık yüz yıl sonra 1919 tarihinde Finlandiya'da oluşturulmuştur. Finlandiya'yı Danimarka takip etmiştir. II. Dünya Savaşı'ndan sonra ise hızla yayılımını sürdürerek farklı devlet ve kıtalara genişleme göstermiştir. Bunun en büyük nedeni, dünyada hukuk devleti ve demokrasi alanındaki gelişmeler olduğu söylenebilmektedir.

Günümüzde dünyanın tüm kıtalarında uygulama alanı bulan bu kurum, birlik, ülke, bölge, il, kent düzeyinde halen gelişimini sürdürmektedir (Parlak ve Doğan, 2016: 24).

Ombudsman kurumunun öncelikle az nüfuslu, demokrasi ve sosyal devlet olanaklarının güçlü olduğu İskandinav topraklarında ortaya çıkması, bu kurumun sadece bu özellikleri gösteren siyasi rejimlerde ve kültürlerde hâkim olacağı görüşünü hakim kılmıştır (Kuruüzüm, 2008: 103). Ancak zamanla kurum, dünyanın tüm kıtalarında kapitalist, sosyalist ve askeri diktatörlüklerde (üçüncü dünya ülkeleri) dahi kurulmuştur. Bu durum ise ombudsmanın küresel düzeyde ülkeler tarafından benimsenen hukuk devleti ve demokrasi idealinin güçlendirilmesine yönelik hamleleri olarak değerlendirilmelidir (Parlak ve Doğan, 2016). Bu bağlamda ombudsman, II. Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkan insan haklarının korunması, demokrasi ve hukuk devletinin güçlendirilmesi mücadelesinde sürece ivme kazandıran sistem ya da kurumlardan biri olmuştur.

Diğer yandan siyasal iktidar, demokrasi ve ombudsman arasında da önemli bir ilişki bulunmaktadır. Liberal özgürlüklerin, anayasacılık hareketlerinin ve insan haklarının güçlü olduğu modern devletlerde ombudsman da daha etkin, kaliteli ve verimli faaliyet yürütmektedir. Ancak siyasal sistemin otoriter, kapalı ve demokrasiye dayanmadığı rejimlerde ombudsmanların kapasitesi ve çalışma olanakları da sınırlanmaktadır. Dünyada farklı siyasal kültüre/sisteme sahip olan ülkelerdeki ombudsmanlar incelendiğinde bu durum çok net bir biçimde gözlenebilmektedir (Parlak ve Doğan, 2016).

3. KANADA, ENDONEZYA VE GÜNEY KORE OMBUDSMANLARI: KARŞILAŞTIRMALI BİR ANALİZ

Çalışmanın bu bölümünde Kanada, Endonezya ve Güney Kore devletlerinde ombudsmanlar ile ilgili; “tarihsel gelişim, temel görevler, atanma şekli, başvuru biçimi, çalışma yöntemi, çalışmaların sonuçlandırılması ve etkinliği” başlıkları altında yapısal-kurumsal ve işlevsel yönlerine bağlı bir şekilde bilgi verilecektir. Ombudsmanlarla ilgili bilgi vermeye geçmeden önce kısaca tüm devletlerin siyasal sistemi ve kamu yönetimi yapısından da söz edilecektir. Nitekim ombudsman da ülkelerin siyasal kültürü ve temel kamusal örgütlenme yöntemi çerçevesinde uygulama alanı bulmaktadır ve etkinlik kapasitesini düzenlemektedir.

Daha açık olarak çalışmada devlet/ülke ombudsman örnekleri aşağıdaki “7 kriter” çerçevesinde bilgi verilmeye çaba gösterilerek karşılaştırılmıştır (Parlak ve Doğan, 2015: 253-281; Parlak ve Doğan, 2016):

- ✓ Kuruluş-Tarihsel gelişim,
- ✓ Görevler,
- ✓ Atanma,
- ✓ Şikâyetlerin kabulü,
- ✓ Çalışma biçimi,
- ✓ Çalışmaların sonlandırılması,
- ✓ Çalışmaların yaptırımı ve etkinliği.

3.1. Kanada'da Ombudsman

3.1.1. Kanada'nın Siyasal Sistemi ve Kamu Yönetimi

Kanada, İngiltere Kraliçesi'ne bağlı parlamenter demokrasi ile idare edilen bir anayasal monarşidir. Aynı zamanda ülkenin devlet başkanı da olan Genel Vali, Kanada Hükümeti'nin önerisi ile Kraliçe tarafından atanmaktadır ve Kraliçe'nin ülkedeki temsilcidir (Eken vd., 2013: 461). Devlet yapılanması olarak federasyon olan ülke, iki meclisli parlamenter sistem çerçevesinde 308 üyeli Avam kamarası ile 105 üyeli Senato'dan meydana gelmektedir. Avam kamarası üyeleri dört yılda bir yapılan seçimlerle belirlenmekte iken, Senato üyeleri Başbakan'ın önerisiyle Genel Vali tarafından atanmaktadır (DEİK, 2015). Kanada'da yargı sistemi ise federasyon ve eyaletler bağlamında iki düzeylidir. Federasyon düzeyinde yargının en tepesinde Yüksek Mahkeme bulunmaktadır. Eyaletlerde ve bölgelerde de eyalet anayasalarına dayalı mahkemeler görev yapmaktadır (DESA, 2006: 7).

Kanada, 10 eyalet (Alberta, British Columbia, Manitoba, New Brunswick, Newfoundland, Nova Scotia, Quebec, Ontario, Saskatchewan, Prince Edward Adası) ve 3 bölgeden (Nunavut, Northwest, Yukon) oluşan federal yapı içerisinde örgütlenmiştir. Yönetim yetkileri ise, Merkezi Hükümet (Federal Government), Eyalet Hükümetleri (Provincial Government) ve Yerel Hükümetler/Belediyeler (Regional Government) arasında paylaşılmaktadır (DEİK, 2015). Diğer yandan gelişmiş ve güçlü bir adem-i merkeziyetçi yönetim sistemine

sahip olan ülkede, eyaletlerin dahi bazı alt bölgelere yetki devretmesi görülmektedir (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2018a).

3.1.2. Kanada Ombudsmanı

Kanada’da askeri, hapishane (Casaccia, 2013: 83; Sapers ve Zinger, 2010: 1518) ve klasik parlamento ombudsmanı statüsünde farklı ombudsman kurumları bulunmaktadır. Ayrıca ülkede özel sektör kökenli finans ve bankacılık ombudsmanları da vardır (DESA, 2006: 10). Bunlara ek olarak Kanada’da ombudsman benzeri bir görevi olan ancak yarı yargı kuruluşu olarak da örgütlenmiş ve 1977 tarihli bir yasa ile kurulmuş “Kanada İnsan Hakları Komisyonu (Canadian Human Rights Commission)” da bulunmaktadır (Eşsiz, 2009). Dolayısıyla Kanada’da insan haklarının ve kamusal şikayetlerin ele alınması noktasında düalist-iki yapı bir sistem meydana getirilmiştir. Bu çalışma ise, klasik parlamento ombudsmanı ile sınırlı tutulmuştur.

Kanada’da parlamento ile doğrudan ilişkili ombudsman kurumları, federal düzeyde değil eyalet statüsünde kurulmuştur (Sezen, 2001: 74; Hyson, 2008: 1). Şehir ve belediye çapında ombudsmanlar da vardır (Darling, 2018: 2). Buna ek olarak Kanada’da 10 eyaletten 9’unda (Prince Edward Adası hariç) ve bir bölgede (Yukon) ombudsman bulunmaktadır (Quixada, 2010: 31; McClellan, 1969: 466). Eyaletlerdeki ilk ombudsman, 1967 yılında Alberta’da oluşturulmuştur (Friedmann, 1970: 48). Diğer eyaletler de bu tarihe yakın zamanda ombudsmanlarını kurmuştur (Marshall ve Reif, 1995: 217; McKenna, 2018). Kanada’da ombudsmanlara genel olarak “Vatandaş Koruyucusu” adı verilmektedir (Efe ve Demirci, 2013: 51). Çalışmanın bu kısmında Kanada’da faaliyet yürüten bazı eyalet ombudsmanları hakkında amaç/yöntem çerçevesinde bilgi verilmiştir.

New Brunswick eyaletinde de ombudsman, 1967 yılında meydana getirilmiştir (Hyson, 2004: 4). Ayrıca, Quebec eyaletinde de ombudsman 1968 tarihinde bir yasa ile kurulmuştur (Richardson, 2018: 1).

Manitoba eyaletinde ombudsman, 1970 yılında kurulmuştur (Pickl, 1986: 41). Bu yılda Ombudsman Yasası ile meydana getirilen ombudsmanın amacı, tarafsız ve objektif bir biçimde kamu yönetimi hakkında gelen şikayetleri idari hesap verebilirlik, eşitlik ve adalet çerçevesinde incelemektir (Hamilton, 2007: 12). Manitoba ombudsmanı, en çok iki dönem görev yapabilmektedir (Sezen, 2001: 77) ve 6 yıllık bir dönem için parlamento tarafından atanmaktadır (Gibbons, 2009: 82). Ombudsman 1 yıldan daha fazla süreyi kapsayan bir şikayeti reddedebilmektedir. Her yıl da parlamentoya yıllık bir rapor sunmaktadır (Hamilton, 2007: 12-15).

Ontario eyaletinde ombudsman, eyalet parlamentosunda 1975 yılında kabul edilen bir yasa ile kurulmuştur (Ombudsman Ontario, 2018a). Ombudsmanın görev ve işlevi, kişi ya da kişiler hakkında hükümet karşısında şikayetleri kabul etmek, incelemek ve gerekli önerileri yapmaktır (Tsoutsias, 2007: 4-5). Ombudsman, görev ve eylemlerinde bağımsızdır (Ombudsman Ontario, 2018b). Ombudsmanın görev süresi 5 yıldır ve eyalet valisi (eyalet başbakanı) tarafından parlamentonun tavsiyesi üzerine atanmaktadır (Özden, 2010: 101; Eryıldız, 2006: 106). Ombudsmana şikayet başvuruları, yazılı olarak dilekçe ile telefon ve mail ile ulaştırılabilmektedir (Hyson ve Munro, 2009: 191). Ombudsman, her yıl düzenli olarak görev ve faaliyetleri ile ilgili olarak eyalet parlamentosuna yıllık bir rapor sunmaktadır (Jamieson, 2000: 513). Ombudsman, eyalette bir komisyon (Select Committee of the Legislature) ile ilişkilendirilmektedir (Tsoutsias, 2007: 5). Ombudsman, kuruluş yasasına göre şikayetleri belirli bir prosedür çerçevesinde değerlendirmektedir (Ombudsman Ontario, 2018b; Hyson ve Munro, 2009: 193). Bu bakımdan ombudsman, görev alanına girmeyen bir dosyayı reddedebilmektedir (Jamieson, 2000: 512).

Alberta Ombudsmanı’nın görevi de kamu otoriteleri karşısında eyalet seviyesinde bireylerden şikayetleri alıp, belirli prosedür çerçevesinde sonuçlandırmaktadır (Alberta Ombudsman, 2018). Alberta’da ombudsman, vatandaşların şikayeti ya da kendi inisiyatifi üzerine harekete geçebilmektedir (Province of Alberta, Ombudsman Act, 2015). Ombudsman, gerek görmesi durumunda görev sahasındaki şikayetlerle ilgili özel raporlar da hazırlayabilmektedir (Ivany, 1983: 42). Ombudsman, gerekli hallerde şikayeti incelemeye başlamadan önce ilgili bakanı ya da üst düzey kamu görevlilerini bilgilendirebilmektedir (Province of Alberta, Ombudsman Act, 2015).

Quebec Ombudsmanı, eyalet valisinin (eyalet başbakanı) görüşü üzerine (Quebec Ombudsman, 2018) 5 yıllık bir dönem için parlamento tarafından atanmaktadır. Temel görevi ise kişi ya da grupların kamusal organlar hakkındaki şikayetlerini incelemektir (Fortier, 2009: 213-214).

Genel olarak Kanada’da eyalet düzeyindeki ombudsmanların mahkemeler üzerinde yaptırım yetkisi bulunmamaktadır (Kuye ve Kakumba, 2008: 159). Dolayısıyla ombudsman kararlarının yaptırım gücü yoktur, tavsiye kararı verebilmektedirler (Fendoğlu, 2011: 97; Bernt ve Owen, 2000: 137). Ombudsmanlar,

ilgili kamusal kurumlardan şikayet dosyası ile ilgili bilgi ve belge talebinde bulunabilmektedirler (Bernt ve Owen, 2000: 133). Ayrıca medya organları ile de iletişim haline geçebilmektedirler (Darling, 2018: 5).

3.2. Endonezya’da Ombudsman

3.2.1. Endonezya’nın Siyasal Sistemi ve Kamu Yönetimi

Endonezya’da devlet ve hükümet başkanlığı Cumhurbaşkanlığı makamında toplanmıştır (OAİB, 2016: 5). Endonezya Anayasası’na göre devlet, Cumhuriyet rejimine sahip üniter bir devlettir. Başkanlık sistemine sahip olan ülke, iki kamaralı Halkın Danışma Meclisi (MPR), 560 üyeli Temsilciler Meclisi (DPR) ve 136 üyeli Bölgesel Temsilciler Konseyinden (DPD) oluşmaktadır (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2018b). Yürütme gücünde Başbakan yoktur. Bakanlar, doğrudan Cumhurbaşkanı tarafından atanır veya azledilirler. Bakanlar Cumhurbaşkanına, Cumhurbaşkanı ise Halk Danışma Meclisi’ne karşı sorumludur (KTO, 2015: 4). Endonezya’da yargı bağımsızdır ve yargının en üstünde Anayasa Mahkemesi bulunmaktadır (Hong, 2011: 47).

Endonezya Anayasası’nın bölgesel yönetimleri düzenleyen 18. Maddesine göre ülke illere (propinsi), iller ise ilçe (kabupaten) ve belediyelere (kota) ayrılmaktadır. Endonezya’da ulusal düzeyde genel yönetimi oluşturan merkezi idare teşkilatı bulunmaktadır. Ulus altı düzeyde ise yerel yönetimler bulunmaktadır. Yerel yönetimler içinde iller (propinsi), diğer yerel yönetim kuruluşlarına göre daha ayrıcalıklı bir konumda olduğundan ikinci düzeyde yer almaktadırlar. İllerin altında ise, kırsal bölgelerde ilçe (kabupaten) ile kentsel bölgelerde belediye (kota) adı verilen yerel yönetim kuruluşları bulunmaktadır. İlçe ve belediyeler büyüklükleri ve yerleşim yerleri itibarıyla oldukça farklı olmakla birlikte idari kademe olarak aynı düzeyde yer alan kuruluşlardır. Böylece Endonezya yönetim düzeni üç kademeli bir yapıdan oluşmaktadır (Sobacı ve Köseoğlu, 2016: 57). Merkezi idarenin yerel yönetimler üzerindeki idari vesayet gücü, özerklik esası çerçevesinde yerinden yönetim anlayışına uygundur (Kavas, 1999: 652).

3.2.2. Endonezya Ombudsmanı

Endonezya’da ombudsman ulusal düzeydedir (Hong, 2011: 48; Koo ve Ramirez, 2009: 1325) ve “Ulusal Ombudsman Komisyonu (The National Ombudsmen Commission)”, 2000 yılında devlet başkanı tarafından onaylanan başkanlık kararnamesi ile kurulmuştur (DESA, 2005: 8; Bolongaita, 2010: 6; Reif, 2004: 30). Ancak 2008 yılında yapılan yasal düzenleme ile ombudsmanlık kurumu organik kanununa kavuşmuştur (Safa’at, 2010: 18; Carmona, 2011: 10). Bu kanunla komisyonun adı, “Endonezya Cumhuriyeti Ombudsmanı (The Ombudsman of Republic of Indonesia)” adını almıştır (Harijanti, 2014: 38). Ombudsmanın ülke boyunca bölgesel ofisleri de bulunmaktadır (Eder, 2016a: 141).

Diğer taraftan, Endonezya’da bazı bölgelerde bölgesel düzeyde yerel ombudsmanlar bulunmakta ise de bunların ulusal ombudsman ile bir ilişkisi bulunmamaktadır (Pramusinto, 2006: 12; Eder, 2016a: 141).

Endonezya Ombudsmanı’nın temel görevi, kamu yönetiminde iyi yönetim ilkeleri çerçevesinde nepotizm ve yolsuzluk gibi kötü yönetim uygulamalarının önüne geçerek hesap verebilirliği gerçekleştirmektir (Asmara, 2016: 45; Sherlock, 2002: 369; Sherlock, 2018: 2; Harijanti, 2014: 40; Bere, 2016: 155). Ombudsman ayrıca ülkede insan haklarının korunması için de uğraş vermektedir (Setiawan, 2013: 175).

Endonezya Ombudsmanı, devlet başkanı tarafından atanmaktadır (Surachman, 2018: 7). Yeni yasal düzenlemeye göre ombudsman, devlet başkanı tarafından gösterilen adaylar arasından Temsilciler Meclisi’nce seçilmektedir. Ombudsman, görev ve eylemlerinde bağımsızdır (Asmara, 2016: 46-47; Eder, 2016a: 142). Ombudsman, 5 yıllık bir dönem için atanmaktadır ve yalnızca bir kez daha görev yapabilmektedir (Hong, 2011: 48).

Herhangi bir Endonezya vatandaşı ombudsmana başvurabilmektedir ve şikayetin 2 yıldan daha fazla bir süreyi de kapsamaması gerekmektedir. Şikayetler kuruma yazılı, web sitesi, e-mail ya da telefon aracılığı ile ulaştırılabilmektedir. Ombudsmana ulaşan şikayet dosyası, kurumun görev ve hizmet alanına girmiyorsa şikayet reddedilebilmektedir. Nitekim ombudsman eyleme geçmeden önce ön bir değerlendirme yapmaktadır. Ombudsman, çalışmasını sonlandırdığında ilgili sorunun çözümü için ilgili mercilere öneriler yapabilmektedir. Yine ombudsman mahkeme sürecindeki dosyalarla da genel olarak ilgilenmemektedir. Ombudsman, ilgili mercilerden tüm bilgi ve belgeleri isteyebilmekte ve ziyaretler gerçekleştirebilmektedir (Hong, 2011: 50-51; Eder, 2016a: 143-144; Harijanti, 2014: 44).

Endonezya Ombudsmanı, kamusal otoritelere sadece tavsiye kararı verebilmektedir (Sherlock, 2002: 369). Düzenli aralıklarla her yıl parlamentoya bir rapor da sunmaktadır ve böylece de demokrasinin bir aracı

olarak parlamentoya yıllık faaliyetleri hakkında bilgi vermekte, kamu yönetimlerinin aksayan yönlerini bildirmektedir (Eder, 2016a: 146; Harijanti, 2014: 47).

3.3. Güney Kore’de Ombudsman

3.3.1. Güney Kore’nin Siyasal Sistemi ve Kamu Yönetimi

Güney Kore hükümet sistemi olarak Başkanlık sistemi ile yönetilen bir cumhuriyettir. Kabine üyeleri, başbakanın önerisi üzerine devlet başkanı tarafından atanmaktadır (Rho ve Lee, 2010: 338). Güney Kore Cumhuriyeti’nin iç siyasi yapısı, önemli ölçüde merkezileşmiş liderliğe (Cumhurbaşkanı) dayanmaktadır (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2018c). Başbakan ise başkan tarafından atanmakta ve meclisin onaylaması ile göreve başlamaktadır (DESA, 2007: 6). Güney Kore’de Başkanlık sistemi olduğundan yani yürütmenin Cumhurbaşkanında olması nedeniyle Başbakanın yönetimdeki rolü zayıf kalmaktadır. Başbakan, daha çok Meclis ve Cumhurbaşkanı arasında bir köprü görevi görmektedir (BTSO, 2016: 7). Güney Kore’de yasama organı tek kamaralı Ulusal Meclisten oluşmaktadır. Şu anki Mecliste 300 vekil bulunmaktadır (Miş vd., 2015: 63; Aydoğdu, 2017: 706). Yargı alanında ise; Anayasa Mahkemesi, Yüksek Mahkeme, Uzman Aile Mahkemesi ve İdare Mahkemesi gibi yargı kuruluşları görev yapmaktadır (DESA, 2007: 6).

Güney Kore, yerel yönetimlere anayasasında yer vermiş ve yerel özerkliği devlet yapılanmasının temel ilkelerinden biri olarak kabul etmiştir. Yine Yerel Özerklik Yasası’nın 2. maddesine göre, Güney Kore’de iki tür yerel yönetim vardır: Üst düzey yerel yönetim ve alt düzey yerel yönetim. Üst düzey yerel yönetim “büyükşehir belediyesi”ni (metropolitan city) ve “il”i (do, province) kapsamaktayken; alt düzey yerel yönetimler “belediye” (si, city), kırsal alandaki “ilçe” (gun, county) ve “bölge”leri (gu, district) içermektedir. (Sobacı ve Köseoğlu, 2016: 67).

3.3.2. Güney Kore Ombudsmanı

Güney Kore’de ombudsman, yönetimin hiyerarşik olarak içinde yer almaktadır (Demir, 2002: 162). Ombudsman, “Yolsuzlukla Mücadele ve Sivil Haklar Komisyonu (The Anti-Corruption and Civil Rights Commission)” adını almaktadır ve başbakanlık ofisi bünyesinde bulunmaktadır. Ombudsman, organik kanununa 1996 yılında kabul edilen bir yasa ile ulaşmıştır. Bu yasa 1998 yılında revize edilmiştir (Hong, 2011: 155; Carmona, 2011: 9-10). Ayrıca bu yasa, ombudsmanın daha da güçlendirilmesi ile 2008 yılında son halini almıştır. Ombudsman, başbakanlık teşkilatı içerisinde bir ofis ya da idari büro olarak değerlendirilmelidir (Eder, 2016b: 260). Ancak ombudsmanı düzenleyen başka bir yasa, daha öncesinde 1994 yılında “İdari Düzenlemeler ve Sivil İdareler İle İlgili Temel Kanun (Basic Law about Administrative Regulations and Civil Affairs Administration)” adı ile düzenlenmiştir (Kim, 1995: 155; Malik, 2007: 263). Bu bakımdan ombudsmanın kuruluş tarihi 1994’tür (Yoon, 2016: 11; Reif, 2004: 7). Ombudsman, ulusal düzeyde faaliyet yürütmektedir (Eder, 2016b: 259).

Güney Kore’de 2001 yılında Ulusal İnsan Hakları Komisyonu da kurulmuştur. Bu kuruluş asıl olarak doğrudan insan hakları konuları ile ilgilenmektedir (Baek, 2010: 2). Dolayısıyla Güney Kore’de özel alanlarda görevli bazı şikayet çözüm kurumları da bulunmaktadır (Eder, 2016b: 259). Bu bakımdan ülke, şikayet sistemi ile çalışan düalist-ikili bir yapı barındırmaktadır. Ayrıca Güney Kore’de belediyeler düzeyinde yerel ombudsmanlar da bulunmaktadır (Hong, 2011: 156).

Güney Kore’de ombudsman, asıl olarak yolsuzlukların ortadan kaldırılması için çabalamakta iken, insan haklarının korunması ve geliştirilmesi üzerine de odaklanmıştır (Carmona, 2018: 9). Ombudsman, sözü edilen alanlarda vatandaşlardan kamu otoriteleri aleyhine kuruma ulaşan şikayetleri incelemekle görevlidir (DESA, 2007: 8; Park ve Bae, 2008: 3). Güney Kore’de ombudsman, görev ve eylemlerinde bağımsız bir statüdedir. Ombudsman, başbakanın önerisi üzerine devlet başkanı tarafından atanmaktadır (Hong, 2011: 158). Ombudsman, 3 yıl için atanmaktadır ve tekrar aynı pozisyona gelebilmektedir (Eder, 2016b: 261).

Güney Kore Ombudsmanı’na ülkede yabancı dahi olsa ikamet eden herkes başvuruda bulunabilmektedir. Şikayetler, mail, yazılı olarak, fax ya da telefon ile ulaştırılabilmektedir (Hong, 2011: 160-161). Ombudsman, kendi girişimi ile soruşturma başlatamamaktadır. İncelemesini bitirdiğinde ilgili kamusal otoritelere tavsiye kararı verebilmektedir (Eder, 2016b: 263-264). Güney Kore Ombudsmanı, şikayet dosyası kuruma ulaştığında bir ön inceleme de yapmaktadır (Malik, 2007: 269).

Güney Kore Ombudsmanı, katılımcı demokrasinin olanaklarını artırmaktadır (Oh, 2011: 149; Kim, 2010: 175). Ombudsmanın kamusal organlar üzerinde almış olduğu kararlarda bağlayıcı gücü bulunmamaktadır. Mahkemeler üzerinde yaptırım gücü yoktur. Ancak ombudsman, incelemeleri sonrasında ulaştığı sonuçları ve önerileri medya organları ile paylaşabilmekte ve devlet başkanına bildirebilmektedir (DESA, 2007: 8;

Hong, 2011: 167). Yine ombudsman, yıllık olarak devlet başkanına ve meclise rapor sunmaktadır (Reif, 2004: 243; Malik, 2007: 269; Hong, 2011: 165).

4. SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Ombudsman ya da ombudsmanlık kurumu, bünyesinde birçok mekanizmayı harekete geçirebilen kamu yönetiminin klasik denetim yöntemlerini tamamlayıcı modern bir denetim yöntemidir. Nitekim ombudsman, aynı anda siyasi, idari ve kamuoyu denetimini gerçekleştirebilmektedir. Ombudsmanın en büyük gücü, idareyi dışardan denetlemesi, parlamento-hükümet ile olan yakın ilişkileri ve kamuoyunu bilgilendirme özelliğidir.

Karşılaştırmalı olarak ombudsmanlık kurumları yapısal-kurumsal çerçevede içerisinde Kanada, Endonezya ve Güney Kore bağlamında değerlendirildiğinde; Kanada'da bölgesel veya eyalet düzeyinde kurumlarla karşılaşılan, Endonezya ve Güney Kore'de tüm ülkeyi kapsayan ulusal bir ombudsman olduğu görülmüştür. Yine Kanada'da ombudsmanlar, 1960 ve 1970'li yıllarda kurulurken, Endonezya'da 2000 yılında, Güney Kore'de ise 1994 yılında oluşturulmuştur. Kanada'da ombudsman, daha çok kamu yönetimi ile ilgili kötü yönetim şikayetleri ile ilgilenirken, Endonezya Ombudsmanı insan hakları konusunda, Güney Kore Ombudsmanı ise yozlaşmanın ortadan kaldırılması ile görevlidir. Kanada'da ombudsmanlar, daha çok parlamento ile ilişkili iken, başkanlık sistemine sahip Endonezya ve Güney Kore'de kurumlar devlet başkanı ve parlamento ile ilişkilidir. Ombudsmanların atanması noktasında; Kanada'da eyalet valileri parlamentonun önerisi ile görevli kılınmışken, Endonezya'da ombudsman, son yasal düzenleme ile başkanın göstereceği adaylar arasından parlamento tarafından atanmaktadır. Yine Güney Kore'de ombudsman, başbakanın önerisi üzerine devlet başkanı tarafından atanmaktadır. Her üç ülkede ombudsmanların görev süresi birbirine yakın olarak görülebilir.

Karşılaştırmalı olarak ombudsmanlık kurumları işlevsel çerçevede içerisinde Kanada, Endonezya ve Güney Kore bağlamında değerlendirildiğinde; her üç ülke de ombudsmana ulaşmanın son derece kolay olduğu, basit bir dilekçe ve hatta mail ile de ulaşımın sağlandığı görülmüştür. Yine her üç ombudsman da kurumun bir şikayet dosyasını almadan önce ön inceleme yaptığı, eğer şikayet yasada belirtilen görev ve işlev alanına dahil değilse dosyayı reddedebileceği görülmüştür. Her üç ombudsmanın da organik kanunları bulunmaktadır ve kanunlarda görev ve hizmet alanları açıkça belirtilmiştir. Yine her üç ülkede ombudsmanların kamu yönetimi ve mahkemeler üzerinde bağlayıcı gücü yoktur. Sadece öneri/tavsiye kararı yapabilmektedirler. Kanada'da ombudsmanlar, faaliyet yılı sonunda bir faaliyet (yıllık) raporunu parlamentolara sunmaktadırlar. Endonezya'da da ombudsman, yıllık bir raporu parlamentoya sunmaktadır. Güney Kore'de ombudsman, hem başkana hem de parlamentoya yıllık bir rapor sunmaktadır.

Sonuç olarak üç ülkede incelenen ombudsmanlık kurumları, vatandaşların devlet karşısında ihlale uğradığı alanlarda devreye girerek hukuk devletinin ve demokrasinin güvenceye alınmasında rol oynamaktadır. Medya ve kamuoyunu harekete geçirerek idareler üzerinde bir kamuoyu denetimi de sağlamaktadırlar. Nitekim ombudsmanların gerek politikacılar/bürokratlar ve gerekse parlamentolar ile olan yakın ilişkileri ve kurumsal bağları temel kamusal meselelerin çözülmesinde belirleyici olmaktadır.

KAYNAKÇA

Alberta Ombudsman (2018). <https://www.ombudsman.ab.ca/>, (12.01.2018).

Asmara, G. (2016). "Chacteristics of Ombudsman Institution in Indonesia Compared with Ombudsman Institution in Sweden, United Kingdom, France and Netherlands", PADJADJARAN (Jurnal Ilmu Hukum), 3(1): 43-62.

Aydoğdu, Y. (2017). "Güney Kore'de Uygulanan Hükümet Sistemi Üzerine İncelemeler", TAAD, 31 (Temmuz): 691-720.

Baek, B.-S. (2010). "Do We Need National Human Rights Institutions?: The Experience of Korea", Cornell Law School J.S.D./Doctoral Student Papers. Paper 4: 1-12.

Bere, P. (2016). "Government Legal Policy in the Era of Reformation in Combating Corruption in Indonesia", Academic Research International, 7(1) January: 151-158.

Bernt, W. & Owen, S. (2000). "The Ombudsman in Canada", (Eds. Roy Gregory, Philip Giddings), Righting Wrongs: The Ombudsman in Six Continents, pp.127-141, IOS Press, The Netherlands.

Bolongaita, E. P. (2010). An exception to the rule? Why Indonesia's Anti-Corruption Commission succeeds where others don't – a comparison with the Philippines' Ombudsman, Anti-Corruption Resource Center,

- August 2010, <http://www.u4.no/publications/an-exception-to-the-rule-why-indonesia-s-anti-corruption-commission-succeeds-where-others-don-t-a-comparison-with-the-philippines-ombudsman/> (03.01.2018).
- BTSO (2016). Güney Kore Ülke Raporu, Bursa Ticaret ve Sanayi Odası, Haziran, <http://www.btso.org.tr/documents/countryreport/14.pdf> (02.01.2018).
- Carlota, S. T. (1990). "The Ombudsman: Its Effectivity and Visibility Amidst Bureaucratic Abuse and Irregularity", *Philippine Law Journal*, 65: 12-29.
- Carmona, G. V. (2011). "Strengthening the Asian Ombudsman Association and the Ombudsman Institutions of Asia", *Strengthening the Ombudsman Institution in Asia: Improving Accountability in Public Service Delivery through the Ombudsman, Public Management, pp.1-56, Financial Sector, and Trade/2011, Asian Development Bank, the Philippines.*
- Carmona, G. V. (2018). *Ensuring Accountability in Privatized and Decentralized Delivery of Public Services: The Role of the Asian Ombudsman (Conference Paper)*, http://www.soumu.go.jp/main_content/000144322.pdf (01.01.2018).
- Casaccia, E. P. (2013). "The Role of the Ombudsman in implementing Transparency and Accountability in Security Sector: A comparative Approach between Australia, Canada and United States of America", *Master Thesis, Università della Svizzera Italiana, Lugano.*
- Darling, I. (2018). *The Role of Ombudsman in Canada & the USA*, https://www.researchgate.net/publication/260318633_The_Role_of_Ombudsman_in_Canada_the_USA (03.01.2018).
- DEİK (2015). Kanada Ülke Raporu, Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu, Ağustos, <https://www.deik.org.tr/uploads/kanada-ulke-raporu-agustos-2015-2.pdf> (03.01.2018).
- Demir, G. (2002). *Ombudsman Aranıyor, Ahi Kültürünü Araştırma Yayınları, İstanbul.*
- DESA (2006). *Canada Public Administration Country Profile, Division for Public Administration and Development Management (DPADM) Department of Economic and Social Affairs, United Nations, April.*
- DESA (2005). *Indonesia Public Administration Country Profile, Division for Public Administration and Development Management (DPADM) Department of Economic and Social Affairs, United Nations, February.*
- DESA (2007). *Republic of Korea Public Administration Country Profile, Division for Public Administration and Development Management (DPADM) Department of Economic and Social Affairs, United Nations, May.*
- Eder, T. S. (2016a). "Indonesia", (Eds. Ursula Kriebaum, Gabriele Kucsko-Stadlmayer), *Asian Ombudsman Institutions: A comparative legal analysis*, pp. 140-147, Verlag Österreich GmbH, Germany.
- Eder, T. S. (2016b). "Republic of Korea (South Korea)", (Eds. Ursula Kriebaum, Gabriele Kucsko-Stadlmayer), *Asian Ombudsman Institutions: A comparative legal analysis*, pp. 258-267, Verlag Österreich GmbH, Germany.
- Eken, M.; Tuzcuoğlu, F. & Özcan, L. (2013). "Kanada'da Yerel Yönetimler", (Eds. Murat Okçu, Hüseyin Özgür), *Dünyada Yerel Yönetimler: Örnekler-Uygulamalar*, ss. 449-479, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Eryıldız, Ü. (2006). *Ombudsmanlık: Kamu Denetçiliği Kurumu, Adalet Bakanı Danışmanı, Yay. Yk., Ankara.*
- Eşsiz, V. (2009). *İnsan Hakları Ulusal Kurumları: Farklı Coğrafyalar, Başka Deneyimler*, http://www.ihop.org.tr/2009/10/05/insan-haklar-ulusal-kurumlar-farkli-corafyalar_baska_denyimler/ (12.01.2018).
- Fendoğlu, H. T. (2011). *Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık)*, Yetkin Yayınları, Ankara.
- Fortier, I. (2009). "Quebec Ombudsman's Evolution: Assessment of Reactive and Proactive Roles in the Context of Administrative Reforms", (Ed. Stewart Hyson), *Provincial and Territorial Ombudsman Offices in Canada*, pp. 211-240, University of Toronto Press, Canada.
- Friedmann, K. A. (1970). "The Alberta Ombudsman", *The University of Toronto Law Journal*, 20(1) Winter: 48-55.

- Gibbons, K. (2009). "Manitoba Ombudsman: Protecting Citizens through Fairness, Equity, and Accountability?", (Ed. Stewart Hyson), Provincial and Territorial Ombudsman Offices in Canada, pp. 80-101, University of Toronto Press, Canada.
- Hamilton, I. (2007). "The Ombudsman in Manitoba", Canadian Parliamentary Review, Spring: 12-15.
- Harijanti, S. D. (2014). "The evolution of the Indonesian Ombudsman System", International Journal of Public Law and Policy, 4(1): 37-52.
- Efe, H. & Demirci, M. (2013). "Ombudsmanlık Kavramı ve Türkiye'de Kamu Denetçiliği Kurumundan Beklentiler", Sayıştay Dergisi, 90/Temmuz-Eylül: 49-72.
- Hong, S.-P. (2011). A Comparative Study on Ombudsman Institutions in Asian Region, Anti-Corruption & Civil Rights Commission Korea Republic, file:///C:/Users/hpp/Downloads/A%20Comparative%20Study%20on%20Ombudsman%20Institutions%20in%20Asian%20Region%202011%20(1).pdf (11.08.2015).
- Hyson, S. (2004). The Institutionalisation of the Ombudsman Idea: The Case of New Brunswick's Ombudsman, the Annual Meeting of the Canadian Political Science Association, University of Manitoba, Winnipeg, Manitoba, June 3.
- Hyson, S. (2008). Adapting the Ombudsman Idea to the 21st Century: Fighting Puffery, E-Government, and Forensic Investigations, the Annual Meeting of the Canadian Political Science Association, University of British Columbia, Vancouver, British Columbia, June 6.
- Hyson, S. & Munro, G. (2009). "Ontario Ombudsman: A Game of Trust", (Ed. Stewart Hyson), Provincial and Territorial Ombudsman Offices in Canada, pp. 186-210, University of Toronto Press, Canada.
- Ivany, R. (1983). "Alberta", (Ed. Gerald E. Caiden), International Handbook of the Ombudsman: Country Surveys, Vol. II, pp. 41-44, Greenwood Press, The United State of America.
- Jamieson, R. L. (2000). "The Ombudsman of Ontario, Canada", (Eds. Kamal Hossain, Leonard F.M. Besselink, Haile S.G. Selassie, Edmond Völker), Human Rights Commissions and Ombudsman Offices: National Experiences throughout the World, pp. 511-524, Kluwer Law International, Martinus Nijhoff Publishers, Great Britain.
- Kavas, K. (1999). "Endonezya", (Ed. Muammer Türker), Dünyada Mahalli İdareler, ss. 647-652, T.C. İçişleri Bakanlığı Yayını, Ankara.
- Kim, K.-I. (1995). "Propositions for the Development of the Public Grievances Commission (A Korean Style Ombudsman)", The Korean Journal of Policy Studies, 10: 155-172.
- Kim, S. (2010). "Collaborative Governance in South Korea: Citizen Participation in Policy Making and Welfare Service Provision", Asian Perspective, 34(3): 165-190.
- Koo, J.-W. & Ramirez, F. O. (2009). "National Incorporation of Global Human Rights: Worldwide Expansion of National Human Rights Institutions, 1966-2004", Social Forces, 87(3), March, The University of North Carolina Press: 1321-1353.
- KTO (2015). Endonezya Ülke Raporu, Konya Ticaret Odası, Konya, Ağustos, http://www.kto.org.tr/d/file/endonezya-ulke-raporu_2015.20170825114529.pdf (15.01.2018).
- Kuruüzüm, İ. (2008). "Ombudsman Kurumu, Türkiye'de Uygulanabilirliği ve Kültür ve Turizm Sektörü İçin Bir Uygulama Model Önerisi", Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Kuye, J. O. & Kakumba, U. (2008). "The Ombudsman Institutions in the Procurement of Legal Responsibilities in the Commonwealth: An Overview of Canada, South Africa and Uganda", Journal of Public Administration, 43(3.1) October: 156-168.
- Hill, L. B. (1976). The Model Ombudsman: Institutionalizing New Zealand's Democratic Experiment, Princeton University Press, Princeton, New Jersey.
- Malik, M. S. (2007). A Comprehensive Analysis of the Law of the Ombudsman, Aberdeen University Press, The United State of America.

- Marshall, M. A. & Reif, L. C. (1995). "The Ombudsman: Maladministration and Alternative Dispute Resolution", *Alberta Law Review*, XXXIV(1): 215-239.
- McClellan, G. B. (1969). "The Role of the Ombudsman", *University of Miami Law Review*, 23(2): 463-475.
- McKenna, P. F. (2018). Provincial and Territorial Ombudsman Offices in Canada, Book Review, <http://library.uwp.ac.id/digilib/files/disk1/11/--canadianpu-543-8-8.pdf> (06.01.2018).
- Miş, N.; Aslan, A.; Ayvaz, M. E. & Duran, H. (2015). *Dünyada Başkanlık Sistemi Uygulamaları: ABD, Brezilya, Arjantin, Meksika, Güney Kore ve Şili*, SETA, İstanbul.
- OAİB (2016). Endonezya Ülke Raporu, Orta Anadolu İhracatçı Birlikleri, Mayıs, http://www.demirbirlik.org/Eklenti/36,endonezyaulkeraporupdf.pdf?0&_tag1=A1C5272010DE47AD6BEDD5FEF65A6025166CA6FF (07.01.2018).
- Oh, C. H. (2011). "Citizen Participation on theWeb: The Case of 'epeople' in Korea", (Eds. Marc Holzer, Dongsung Kong, Daniel Bromberg), *Citizen Participation: Innovative and Alternative Modes for Engaging Citizens: Cases from the United States and South Korea*, pp. 137-154, National Center for Public Performance, ASPA, USA.
- Ombudsman Ontario (2018a). Ombudsman History in Ontario, <https://www.crrf-fcrr.ca/images/pdf/history-handout.pdf> (03.01.2018).
- Ombudsman Ontario (2018b). <https://www.ombudsman.on.ca/home> (03.01.2018).
- Özden, K. (2010). *Ombudsman: Türkiye'deki Tartışmalar*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Park, C.-m. & Bae, J. H. (2008). *The State of Democratic Governance in South Korea: From the Perspective of Ordinary Citizens*, Prepared for presentation at the Asian Barometer conference on the State of Democratic Governance in Asia, held in Taipei, Taiwan on June 20-21.
- Parlak, B. & Doğan, K. C. (2015). *Kamu Yönetiminde Denetim: Karşılaştırmalı Ülke İncelemeleri Bağlamında Türkiye'de Kamu Denetçiliği Kurumu'nun (Ombudsmanın) Uygulanabilirliği*, Ekin Basım Yayım, Eylül, Bursa.
- Parlak, B. & Doğan, K. C. (2016). "Ombudsman: Kavram ve Tarihsel Gelişim", (Eds. Bekir Parlak, Kadir Caner Doğan), *Karşılaştırmalı Ombudsman İncelemeleri: Dünyanın Altı Kıtasında Ülke Ombudsmanlarının Yapısal-Kurumsal ve İşlevsel Açılardan Analizi*, ss. 19-24, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Pickl, V. J. (1986). "Ombudsman ve Yönetimde Reform", çev. Turgay Ergun, *Amme İdaresi Dergisi*, 19(4): 37-46.
- Pramusinto, A. (2006). *Building Good Governance in Indonesia: Cases of Local Government Efforts to Enhance Transparency*, Paper Presented At The Eropa Conference: Modernising The Civil Service Reform In Alignment With National Development Goals, Bandar Seri Begawan Brunai Darussalaam, 13-17 November, <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/eropa/unpan027462.pdf> (10.01.2018).
- Province of Alberta (2015). *Ombudsman Act*, Alberta Queen's Printer, Revised Statutes of Alberta 2000 Chapter O-8 Current as of December 11.
- Quebec Ombudsman (2018). <https://protecteurducitoyen.qc.ca/en> (13.01.2018).
- Quixada, C. (2010). *Newspaper Ombudsmanship in Canada: The Rise and Fall of an Accountability System*, A thesis submitted to the Faculty of Graduate and Postdoctoral Affairs in partial fulfillment of the requirements for the degree of Master of Journalism, Carleton University, Canada.
- Reif, L. C. (2004). *The Ombudsman, Good Governance and the International Human Rights System*, Martinus Nijhoff Publishers, the Netherlands.
- Reuss, H. S. & Anderson, S. V. (1966). "The Ombudsman: Tribune of the People", *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 363, *Ethics in America: Norms and Deviations* (Jan.): 44-51.
- Rho, S.-Y. & Lee, S. J. (2010). "History and Context of Public Administration in South Korea", (Eds. Evan M. Berman, M. Jae Moon, Heungsuk Choi), *Public Administration in East Asia: Mainland China, Japan, South Korea, and Taiwan*, pp. 329-354, CRC Press, The United States of America.
- Richardson, J. (2018). *Having A Federal Ombudsman*, Occasional Paper 35, International Ombudsman Institute, University Of Alberta, Canada,

- file:///C:/Users/kad%C4%B1r/Downloads/IOI%20Canada_Occasional%20Paper%2035_Jack%20Richardson_Having%20federal%20OM_1986%20(1).pdf (01.01.2018).
- Safa'at, M. A. (2010). Assessment of Indonesia's Human Rights Progress and Contribution as a Member of the United Nations Human Rights Council, <http://safaat.lecture.ub.ac.id/files/2011/11/Report-Assessment-of-Indonesias-Role-1march.pdf> (01.01.2018).
- Sapers, H. & Zinger, I. (2010). "The Ombudsman as a Monitor of Human Rights in Canadian Federal Corrections", *Pace Law Review*, 30(5) Fall: 1512-1528.
- Setiawan, K. M. P. (2013). *Promoting Human Rights: National Human Rights Commissions in Indonesia and Malaysia*, Leiden University Press, Leiden.
- Sezen, S. (2001). "Ombudsman: Türkiye İçin Nasıl Bir Çözüm? Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu Tasarısı Üzerine Bir Değerlendirme", *Amme İdaresi Dergisi*, 34(4), Aralık: 71-96.
- Sheppard, C.-A. (1964). "An Ombudsman for Canada", *McGILL Law Journal*, 10(4): 291-340.
- Sherlock, S. (2002). "Combating Corruption in Indonesia? The Ombudsman and the Assets Auditing Commission", *Bulletin of Indonesian Economic Studies*, 38(3): 367-83.
- Sherlock, S. (2018). *Indonesia's third democratic transition: are the parties ready for the 2014 presidential election?*, Centre for Democratic Institutions, Crawford School of Public Policy, ANU, http://archives.cap.anu.edu.au/cdi_anu_edu_au/.IND/201213/2013_02_14_RES_IND_SS_NSC_conf_CBR/NSC_Indonesia_Sherlock_18_April.pdf (02.01.2018).
- Sobacı, M. Z. & Köseoğlu, Ö. (2016). *Başkanlık Sistemlerinde Yerel Yönetimler: ABD, Brezilya, Şili, Endonezya ve Güney Kore*, SETA, İstanbul.
- Surachman, RM (2018). *National Ombudsman Commission of Indonesia: Comparative Aspects*, file:///C:/Users/hpp/Downloads/IAL001100_023.pdf (05.01.2018).
- T.C. Dışişleri Bakanlığı (2018a). *Kanada'nın Siyasi Görünümü*, <http://www.mfa.gov.tr/kanada-siyasi-gorunumu.tr.mfa> (02.01.2018).
- T.C. Dışişleri Bakanlığı (2018b). *Endonezya'nın Siyasi Görünümü*, <http://www.mfa.gov.tr/endonezya-siyasi-gorunumu.tr.mfa> (02.01.2018).
- T.C. Dışişleri Bakanlığı (2018c). *Güney Kore'nin Siyasi Görünümü*, <http://www.mfa.gov.tr/guney-kore-siyasi-gorunumu.tr.mfa> (02.01.2018).
- Tonwe, D. A. (2013). "A Review of the Powers and Jurisdictional Remit of the Ombudsman Institution in Botswana", *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 4(13), November: 11-18.
- Tsoutsias, E. (2007). *Ombudsman Ontario and Mandate Modernization: What are the Chances?*, the Canadian Political Science Association Annual Meeting, 2007, Saskatoon, Saskatchewan June 1.
- Yoon, G. S. (2016). *Competing Modes of Governance in South Korea*, Prepared for the delivery at the 24th World Congress of Political Science organized by the International Political Science Association, July 23-28, Poznan, Poland.